Højtbegavet
– og hvad så?

En lærerguide med inspiration til arbejdet med højtbegavede elever fra Begavet med Glæde

Baggrund for denne folder

Der er mange ting, vi lærere skal være opmærksomme på i vores undervisning: Ord- og talblindhed, DLD, autisme, ADHD, børn med særlige forudsætninger, højtbegavede børn og meget andet.

Diagnoser og andre opmærksomhedspunkter fylder meget i vores hverdag som lærere, og til alle emnerne findes en stor mængde litteratur. Desværre er der sjældent tid til at sætte sig ind i alt på én gang.

Folderen her er tænkt som en lille håndsrækning til de lærere, der ønsker et overblik over arbejdet med højtbegavede elever. Det er tanken, at læreren hurtigt kan komme i gang med små tiltag – og måske også opdage, at nogle af tiltagene allerede bruges. Tiltagene er ikke unikke for højtbegavede elever; mange af dem kan gavne alle børn.

Jeg vil opfordre alle til at være nysgerrige på de højtbegavede elever. Ligesom alle andre børn er hver højtbegavet elev unik og bør mødes med blik for både sine styrker, behov og udfordringer.

Det er en spændende verden at dykke ned i, og forhåbentlig kan denne folder være et godt sted at begynde.

- Ellen Skjødt Raahauge

Lærer, talentvejleder og konsulent ved Begavet med Glæde

Kendetegn ved høj begavelse

Potentiale vs. talent

Høj begavelse handler først og fremmest om *potentiale* – en tidlig og markant evne til at tænke komplekst, abstrakt og hurtigt.

Det er vigtigt at skelne mellem begavelse og talent:
Begavelse er et kognitivt potentiale, mens talent er den synlige præstation, der kan udvikle sig inden for et bestemt område. Derfor kommer høj begavelse ikke nødvendigvis til udtryk som høje karakterer eller ukompliceret adfærd i skolen.

Kognitive kendetegn

- Lærer og forstår hurtigt nye koncepter
- Tænker abstrakt fra en tidlig alder
- Ser usædvanlige sammenhænge
- Stiller dybdegående spørgsmål om livet og verden
- Har ofte en stærk hukommelse

Andre træk, man kan møde

- Intense og varierede interesser
- Stor nysgerrighed og videbegær
- Ofte meget selvkritisk og perfektionistisk
- Søger ofte ældre børns selskab
- Udviser stor empati, følsomhed og retfærdighedssans

OBS. Ikke alle højtbegavede børn viser disse træk, og de kan komme til udtryk på meget forskellige måder.

Tiltag i klassen

Her er 10 konkrete tiltag, du nemt kan implementere uden for meget forberedelse

1. Lav en kort introduktion (ca. 5 min.), og lad derefter den eller de højtbegavede elever arbejde med materialet. Giv de øvrige elever en mere grundig introduktion.

2. Lad gerne højtbegavede elever arbejde sammen indimellem, så de får mulighed for faglig og social spejling. Lav evt. nogle stop-op-opgaver (refleksionsopgaver), eller brug f.eks. en CL-struktur som chef og sekretær.

3. Kig opgaverne igennem. Udvælg dem, der giver mening for eleven, og streg de øvrige opgaver over. Hav ekstra bøger eller materialer klar. Brug gerne materialer fra et højere klassetrin, men vær opmærksom på, at de ikke allerede bruges af elevens kommende lærere.

4. Undgå gentagelser: Hvis eleven allerede har vist forståelse for det givne emne eller den givne færdighed, skal eleven ikke lave mere af det samme. Udvid emnet, eller gå videre til næste udviklingstrin.

5. Lad de højtbegavede elever designe en planche, der forklarer det lærte, og lad dem bagefter præsentere den for et lavere klassetrin eller for klassen.

Tiltag i klassen

6. Lad den højtbegavede elev selv vælge rækkefølgen i opgaveløsningen og dermed få større indflydelse på, hvordan arbejdet gribes an.

7. Lad eleven designe en opgave med samme tema til en anden elev. Opgaven skal indeholde både visuelle elementer og tekst.

8. Hvis eleven er meget spørgelysten og ofte afbryder, kan du bede eleven om at skrive spørgsmålene ned. Husk at vende tilbage til dem bagefter, eller hjælp eleven med selv at finde svarene.

9. Lad eleven arbejde sammen med en elev med en anden faglig profil. Tilrettelæg opgaven, så begge elever får en aktiv rolle og et fagligt udbytte. F.eks. kan den højtbegavede elev først forklare eller løse en opgave, hvorefter den anden elev selv skal løse og forklare en tilsvarende opgave.

10. Hav altid en "kasse" med ekstra opgaver klar: Hjernevridere, hjernespil, labyrinter, sudoku, escape room-lignende gåder, kringlet matematik, krydsord m.m. Det tager tid at samle materialet, men er godt givet ud på længere sigt, fordi kassen kan genbruges. Byt evt. med en kollega, der gør det samme, så indholdet kan skiftes ud et par gange om året. Brug kassen som supplement – ikke som erstatning for egentlig faglig differentiering.

Udvidede tiltag i klassen

Her er 8 tiltag, der kræver lidt mere planlægning – men som kan gøre en stor forskel

1. Udnyt elevens interesser. Lad eleven arbejde med et emne, der interesserer vedkommende, f.eks. gennem små faglige artikler, korte videoer om emnet, en logbog til egen fordybelse eller frilæsning med tilhørende spørgsmål eller opgaver. Brug evt. et AI-værktøj som hjælp i forberedelsen.

2. Brug ABC-differentiering i undervisningen. Lad eleverne arbejde med samme emne på forskellige niveauer af kompleksitet. Find inspiration og en AI-prompt til planlægningen på begavetmedglaede.dk.

3. Lad eleven løse opgaver i Excel, Word, PowerPoint, Canva eller andre relevante programmer. Gør samtidig eleven opmærksom på, at det kræver tid og indsats at lære programmerne at kende.

4. Gør arbejdsspørgsmålene bredere eller mere dybdegående. Hvis klassen f.eks. arbejder med personkarakteristik af en hovedperson, kan den højtbegavede elev også arbejde med personens relationer til andre karakterer.

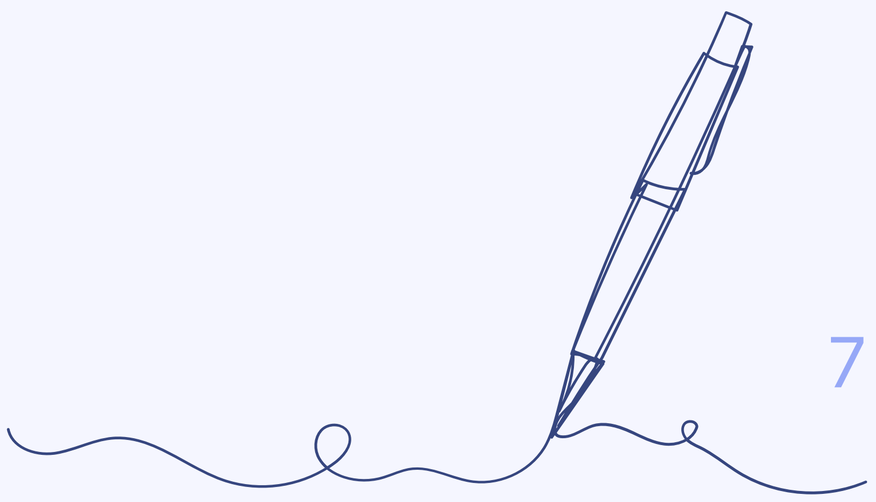
Udvidede tiltag i klassen

5 Lad eleverne arbejde sammen med andre højtbegavede elever, f.eks. fra parallelklassen eller et klassetrin over eller under. Det giver mulighed for faglig og social spejling.

6 Lad eleven lave et mindmap over emnet. Det giver en visuel tilgang til at skabe overblik over, hvad eleven allerede ved, og hvad der kan undersøges nærmere. En mere åben opgave end den, de øvrige elever evt. får, kan samtidig give eleven mulighed for selv at vælge retning inden for et givent emne.

7 Brug tjeklister. Lav tjeklister til eleverne, så det er tydeligt, hvad der forventes. Tjeklisten til den højtbegavede elev kan indeholde andre eller mere komplekse fokuspunkter.

8 Giv altid en "hvorfor"-forklaring. Overvej, hvad læringsmålet er for dagens arbejde, og gør formålet tydeligt for eleven. En højtbegavet elev kan have brug for at kunne sætte opgaven ind i en relevant sammenhæng eller se, hvad den skal bruges til. F.eks.: *Hvad skal jeg bruge teksten til?*

Tiltag på skolen

I og omkring undervisningen

- Skakundervisning
- Holddannelser
- Talent- & innovationshold
- Følge undervisningen med en ældre klasse
- Samarbejde om mindre forløb med lokale uddannelsesinstitutioner

Konkurrencer og faglige fællesskaber

- Kænguruen
- Projekt Edison
- Naturfagsmaraton
- Min vildeste idé
- DM i fagene
- 500 ord
- Georg Mohr

Find flere tilbud

Du kan se en uddybende oversigt på Begavet med Glædes hjemmeside

https://begavetmedglaede.dk/oversigt-tilbud/

Tiltag i SFO’en

Man er også højtbegavet efter skole

SFO'en spiller en vigtig rolle for børns sociale trivsel og fællesskaber. Nogle højtbegavede børn kan have svært ved at finde ligesindede eller navigere i de frie rammer, og det er derfor vigtigt, at barnets behov også tænkes ind i tiden efter undervisningen.

Små tiltag kan gøre en stor forskel:

1. Skab interessebaserede fællesskaber. Tilbyd f.eks. skak, strategispil, konstruktion eller kreative projekter, hvor børn kan mødes om fælles interesser.

2. Giv plads til fordybelse. Lad børnene arbejde med selvvalgte projekter over flere dage, og tilbyd aktiviteter med passende kompleksitet.

3. Støt de sociale relationer. Hjælp barnet med at finde legekammerater med lignende interesser – også på tværs af klasser og årgange.

4. Skab mulighed for ro. Nogle børn har brug for pauser fra støj og sociale aktiviteter efter en skoledag med mange indtryk.

5. Samarbejd på tværs. Del viden mellem lærere og pædagoger, så barnets behov og de aftalte indsatser tænkes ind i hele barnets dag.

Talenttilbud med skolen

Muligheder ud over den daglige undervisning

Nogle højtbegavede elever kan have glæde af faglige fællesskaber og talentforløb uden for den almindelige undervisning. Her er tre eksempler på tilbud, som skolen kan hjælpe eleven med at få adgang til.

ATU
Et talentprogram for fagligt stærke grundskoleelever, hvor de deltager i workshops og forløb, der udfordrer dem fagligt og styrker deres motivation og nysgerrighed.

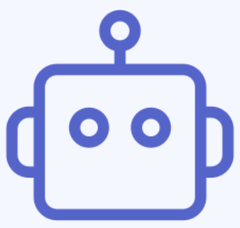
TalentCamp.dk
Et talentprogram for grundskoleelever inden for engelsk, dansk og matematik. Eleverne deltager i camps og forløb, hvor de arbejder med faglige udfordringer sammen med andre motiverede elever.

Science Talenterne
Et naturvidenskabeligt talentcenter ved Sorø Akademi, der tilbyder camps, kurser og forløb inden for STEM-fag. Eleverne laver eksperimenter, arbejder i laboratorier og møder forskere.

Tilbud uden for skolen

Muligheder, som familien selv kan opsøge

Der findes også aktiviteter og fællesskaber uden for skolen, som familien selv kan opsøge. Her er nogle eksempler som kan give faglige udfordringer, fordybelse og mulighed for at møde ligesindede.

Coding Pirates
Et fritidstilbud for børn og unge (7-17 år), der vil udforske IT, spil, robotter og kreativ teknologi – og blive en del af et fællesskab, hvor de leger, lærer og skaber sammen.

Musik
Musik kan give højtbegavede børn mulighed for både faglig fordybelse, kreativ udfoldelse og følelsesmæssigt engagement.

Videnskabsklubben
Et tilbud til nysgerrige børn, der vil udforske natur og videnskab gennem forsøg og eksperimenter i et trygt, ikke-konkurrerende fællesskab.

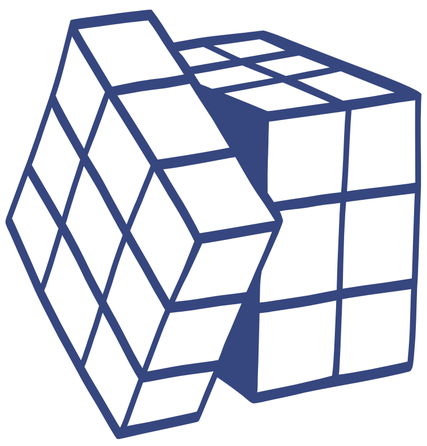
Gifted Children
En forening, der skaber fællesskaber og aktiviteter, hvor højtbegavede børn kan møde ligesindede. Medlemmerne arrangerer blandt andet aktiviteter, weekendture, foredrag og camps.

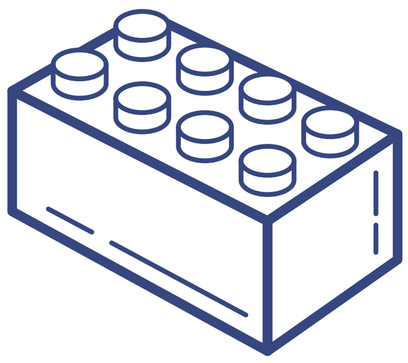
Interesser og aktiviteter

Højtbegavede børn kan have meget forskellige interesser, men nogle aktiviteter giver særligt gode muligheder for fordybelse, kompleksitet, mønstergenkendelse og nysgerrighed.

Strategi, systemer og problemløsning

Pokémon • Magic • D&D • Rubiks Cube • Pusleterninger • Labyrinter • Escape rooms • Programmering • Geocaching

Byg, skab og konstruér

LEGO • Gravitrax • Plus-Plus • Domino Express • Komplicerede perleplader og egne mønstre • Puslespil • Book nooks

Viden og undersøgelser

Naturfaglige forsøg • Dinosaurer • Universet • Dyr • Fagbøger • Podcasts • Radionauterne

Fortællinger og universer

Fantasy • Bøger • Film • Lydbøger

På de næste sider finder du konkrete forslag til bøger og spil.

Læsning og fordybelse

Bøger, der kan matche niveau, interesse og læselyst

Højtbegavede børn kan have et læseniveau, der ligger langt over deres alder. Vælg derfor bøger efter interesse, læseniveau og modenhed – ikke kun alder.

Yngre læsere – lette at gå til

Møgmis • Hundemand • Kaptajn Underhyler • Det magiske hus i træet • Nomerne • Drageherren

Ældre læsere – mere modent indhold

Snigmorderens lærling • Dronningen af Tearling • Throne of Glass • Tamora Pierce

Fantasy & eventyr

Harry Potter • Percy Jackson • Viljetyven • Nevermoor • Superhelteskolen • Vildheks • Skammerens datter • Nordlys • Jernprøven • Skyggens lærling • Djævlens lærling

Fakta & nysgerrighed

Sigurd Barretts *Sigurd fortæller om*...-serie • Sebastian Kleins *De 100 mest*...-serie • Kristian Gintbergs *På sporet af*...-*serie* • Politik for begyndere

Klassikere & fordybelse

Anne fra Grønnebakke • Narnia • Jules Verne

Humor & serier

Antboy • Iqbal Farooq • Wimpy Kid • Dennis Jürgensens *Freddy og Monstrene*-serien • Sallys far • Villads fra Valby

Spil og leg

Spil til højtbegavede børn på tværs af alder og niveau

Tænk niveau frem for alder. Højtbegavede børn kan ofte spille spil langt før den anbefalede alder. Begynd evt. med forenklede regler, og byg derefter gradvist flere regler og strategiske elementer på.

For de yngste

Monsterland • Magic Tower • Myretuen • Vildkat • Coco Crazy • Afrikas Stjerne • Vendespil

Samarbejdsspil

Den Forbudte Ø • Pandemic • The Crew • Magic Maze • Zombie Kidz • Castle Panic

Sprog, fantasi & kreativitet

Dixit • Codenames • Alias • HINT • Werewolf/Varulv • Avalon

Gåder & mysterier

EXIT • Unlock! • Cluedo • Cluedo Escape • Escape Games

Logik & problemløsning

SET • SmartGames • Clever • Cortex • Rummikub • Sudoku • IQ Games • Genial • Robot Turtles

Strategi & planlægning

Skak • Catan • Carcassonne • Splendor • Ticket to Ride • 7 Wonders • Azul • Stone Age • Kingdomino • Takenoko • Stratego • Backgammon

Hurtige spil med udfordring

Love Letter • Sushi Go! • The Mind • SkyJo • Skip-Bo • Uno • Camel Up • King of Tokyo

Rådgivning og inspiration

Brug for råd og vejledning?

Begavet med Glæde tilbyder gratis screening samt rådgivning til både forældre og fagpersoner (lærere, pædagoger, sundhedsplejersker, PPR m.fl.).

Kontakt os på fagsamtale@begavetmedglaede.dk for at aftale en samtale.

Anbefalet litteratur

- *Højtbegavede børn i familien* – Rasmus og Mette Welling, Forlaget Super
- *Den højtbegavede elev* – Dea Franck, Akademisk Forlag
- *Børns mentale sundhed* – Pernille Thomsen, Gads Forlag
- *Hjernesmarte Børn* – Anette Prehn, People
- *Udfordrende opgaver 1.-5. klasse* – Kristine Telling Cadiex, Forlaget Super
- *Det eksplosive barn* – Ross W. Greene, Forlaget Pressto

Mere viden online

- Artikler på Dea Francks hjemmeside
- Talentantologien fra Astra

Sammen om bedre trivsel

Alle børn fortjener at blive set, forstået og udfordret

I Begavet med Glæde arbejder vi for, at høj begavelse bliver mødt med viden, forståelse og passende udfordringer – både i undervisningen og i resten af barnets hverdag.

Vi tilbyder gratis rådgivning til lærere, pædagoger og forældre, deler forskningsbaseret viden og skaber rum for faglig udvikling gennem oplæg, arrangementer og konferencer.

Samtidig arbejder vi for at sætte høj begavelse på den uddannelsespolitiske dagsorden og skabe bedre rammer for højtbegavede børn i skoler og kommuner.

Vil du være med til at gøre en forskel?

Som medlem af Begavet med Glæde støtter du vores arbejde for mere viden, bedre muligheder og større trivsel for højtbegavede børn.

Bliv medlem på begavetmedglaede.dk